

भारतीय कृषी संशोधन परिषद-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र

या आठवड्यातील हवामान अंदाज

गुरुवार (17/09/2026) – बुधवार)23/09/2026)

स्थान	तापमान (°C)		पावसाची शक्यता	ढगांचे आच्छादन	वाऱ्याचा वेग (किमी/तास) किमान-कमाल	सापेक्ष आर्द्रता %
	किमान	कमाल				
नाशिक	21-22	29	नाशिक, ओझर, कळवण, पिंपळगाव बसवंत, दिंडोरी, पालखेड - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस. लोणी - शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस. वणी - रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते हलका पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	14-21	70-77
पुणे	21-23	26-31	पुणे, फुरसुंगी, लोणी काळभोर, उरुळी कांचन, पाटस, यवत, नारायणगाव- गुरु, शुक्र, शनि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस. इंदापूर- शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध- रिमझिम ते हलका पाऊस. नाशिक- गुरु, शुक्र, शनि रवि, सोम, मंगळ, बुध- रिमझिम ते मध्यम पाऊस	स्वच्छ ते ढगाळ	13-20	61-81
सोलापूर	20-22	26-31	सोलापूर, वैराग, औसा, बार्शी, लातूर - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस. तुळजापूर - शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस. पंढरपूर - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते हलका पाऊस. नात्रज- गुरु, शुक्र, शनि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	08-18	58-79
सांगली	22	28-33	मिरज, सांगली, वाळवा- गुरु, शुक्र, शनि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस. शिरगुप्पी, कवठा, शेटफळ - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध- रिमझिम ते मध्यम पाऊस. पळशी, पलूस- गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ- रिमझिम ते हलका पाऊस. खानापूर विटा- गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध- रिमझिम ते हलका पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	13-27	47-74

भारतीय कृषी संशोधन परिषद-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे
ICAR-National Research Centre for Grapes, Pune

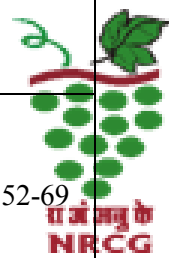

विजयपुरा	22-24	28-34	विजयपुरा, चडचन, तिकोटा, तेलसंग- गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते जोरदार पाऊस	स्वच्छ ते ढगाळ	10-28	42-74
हैदराबाद	23-24	31-33	हैदराबाद, मेदचल, झहिराबाद - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - हलका ते मध्यम पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	04-18	56-68
सातारा	20-22	26-31	खटाव, सातारा, फलटण - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - हलका ते मध्यम पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	08-18	58-79
अहमदनगर	21-23	29-33	अहमदनगर, श्रीगोंदा - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस. कर्जत - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते हलका पाऊस. कोपरगाव, राहाता, संगमनेर - गुरु, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते हलका पाऊस. अकोले - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते जोरदार पाऊस. जामखेड - गुरु, शुक्र, शनि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	15-26	45-68
जालना	23-24	30-33	जालना, अंबड, मंठा, घनसावंगी - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस. जाफराबाद - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते हलका पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	11-19	52-69
बुलढाणा	22-23	28-31	बुलढाणा बुलढाणा - गुरु, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस. देऊळगाव राजा, सिंदखेड राजा - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते हलका पाऊस. चिखली - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - रिमझिम ते मध्यम पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	30-33	13-28
कोल्हापूर	21-22	28-31	कागल, करवीर, गगन-बावडा- गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध- रिमझिम ते जोरदार पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	10-20	62-77
बंगलूरु ग्रामीण	19-21	25-31	अनकल, दोड्डाबल्लापूर, बेंगलूरु-पूर्व, बेंगलूरु-उत्तर, बेंगलूरु-गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध- रिमझिम ते मध्यम पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	08-19	46-75
बेलागावी	20-21	27-30	बेळगाव, गोकाक, चिकोडी - गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध - हलका ते मध्यम पाऊस. अथणी - गुरु, शुक्र, शनि, सोम, मंगळ, बुध - हलका ते मध्यम पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	11-21	61-80

भारतीय कृषि
ICAR-National

ग्रापे संशोधन केंद्र, पुणे
Grapes, Pune

बिदर	22-23	30-32	बिदर- शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध- रिमझिम ते मध्यम पाऊस. मानवाबाद, बसवकल्याण- गुरु, शुक्र, शनि, रवि, सोम, मंगळ, बुध- रिमझिम ते मध्यम पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	07-14	65-74
बागल कोट	22-24	28-34	बागलकोट, हुंगुंड, जमखंडी, मुधोळ- गुरु, शुक्र, रवि, सोम, मंगळ, बुध- रिमझिम ते मध्यम पाऊस.	स्वच्छ ते ढगाळ	12-32	40-75

टीप: वरील हवामान माहिती खालील संकेतस्थळांवर दिलेल्या हवामान अंदाजाचा सारांश आहे

https://www.wunderground.com/?cm_ven=cgi

<https://imdagrmet.gov.in/weatherdata/BlockWindow.php>

<https://www.timeanddate.com/weather/india>

भाकृअनुप-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र अचूकतेचा दावा करत नाही.

॥ पाणी व्यवस्थापन (डॉ. ए.के. उपाध्याय):

अपेक्षित पॅन बाष्पीभवन: 5 - 6.5 मिमी

शिफारस केलेले सिंचन प्रमाण:

1. सर्व द्राक्ष उत्पादक प्रदेशांमध्ये रिमझिम ते मध्यम पाऊस पडण्याचा अंदाज आहे. जर माती वाप्सा (क्षेत्र क्षमता) स्थितीत असेल तर द्राक्षबागेला पाणी देऊ नये.
2. जर माती विशेषतः मध्यम आणि भारी, पाण्याने भरलेली असेल तर, माती वाप्सा स्थितीत येईपर्यंत किमान 5-7 दिवस पाणी देऊ नका.
3. केन परिपक्वता अवस्था: पृष्ठभागावर ठिबकद्वारे @ 2500 - 4000 L/एकर प्रतिदिन पाणी द्यावे.
4. पावसाळ्यात पाऊस पडल्यास, बांधावरील पालापाचोळा काढून टाका आणि पावसाचे पाणी जमिनीत मुरू द्यावे. यामुळे रुटझोनमध्ये जमा झालेले क्षार बाहेर पडतील. अशा प्रकारे काढलेला पालापाचोळा जमिनीत मिसळून जमिनीची सच्छिद्रता वाढवता येते.
5. अंकुर वाढीच्या अवस्थेत (फळ छाटणीचा हंगाम), ठिबकद्वारे @ 8500 -11050 लि./एकर/दिवसाने सर्व द्राक्ष उगवणाऱ्या प्रदेशांना पाणी द्यावे. आवश्यकतेपेक्षा जास्त जोम असल्यास, सिंचन पाणी वापर अर्ध्याने कमी करून 4250-5500 लि/एकर करा आणि नत्र वापरणे थांबवा. तरीही वाढ जास्त असल्यास वाढ आटोक्यात येईपर्यंत पाणी देणे थांबवावे व नंतर सिंचन सुरू करावे.

माती आणि पोषक व्यवस्थापन :

1. अनेक द्राक्ष उत्पादक भागात पावसाची संततधार सुरू आहे आणि पुढेही पावसाची शक्यता आहे. माती आधीच संतृप्त आहे. यामुळे रूटिंग क्रियाकलापांवर परिणाम झाला आहे. दीर्घकाळ संपृक्ततेमुळे, मुळे कुजण्यास सुरुवात झाली असावी. रूट झोनमधील मातीला त्रास देऊ नका. मातीशी संबंधित कोणताही हस्तक्षेप करण्यापूर्वी माती वाप्सा स्थितीत येईपर्यंत प्रतीक्षा करा. वाढ मंद होईल आणि केन परिपक्वतेवर परिणाम होईल पण काळजी करू नका. वाप्सा नंतरच खताचा वापर करावा.
2. सततच्या फवारण्यांमुळे पान निरोगी दिसणार नाही, गरजेनुसार फवारण्या कराव्यात कारण पानांच्या आरोग्यावर प्रकाशसंश्लेषण निर्मितीवर परिणाम होतो. त्यामुळे केन परिपक्वता परिणाम होईल.
3. सध्याच्या पावसानंतर, कैनोपी आकारानुसार SOP @ 3-5 g/L ची पर्णासंबंधी फवारणी द्या.
4. चुनखडीयुक्त मातीत जेथे लोहाची तीव्र कमतरता दिसून येते, 3 दिवसांच्या अंतराने 2-3 ग्रॅम / ली फेरस सल्फेटची दोन ते तीन वेळा फवारणी करावी आणि त्यानंतर ठिबकद्वारे 15-20 किलो/एकर फेरस सल्फेट वापरावा. फर्टिगेशन डोस प्रत्येकी 5 किलोच्या किमान 3 डोसमध्ये विभागला पाहिजे. दर आठवड्याला ठिबकद्वारे 5 किलो/एकर विद्राव्य गंधक टाका. तसेच मॅग्नेशियम सल्फेट आणि पोटॅशियम सल्फेट @ 3 ग्रॅम / लिटर फक्त एकदाच फवारणी करा.
5. पान कुरळे होण्याची शक्यता असल्यास, पानांचे मार्जिन तपासावे, जर थोडे ते जास्त पिवळे असल्यास पोटॅशियमची कमतरता होण्याची शक्यता असते. अशावेळी सल्फेट ऑफ पोटॅश ची 3 ग्रॅम / लिटर ची पर्णासंबंधी फवारणी करावी आणि त्यानंतर 2 ते 3 भागामध्ये 20-25 किलो सल्फेट ऑफ पोटॅश /एकर फवारणी करावी.
6. जंबो, नानासाहेब पर्पल इत्यादी रंगीत जातींमध्ये पोटॅशियमची कमतरता असल्यास पानांचे कुरळेपणा आणि पानांच्या मार्जिनचे लालसर/कांस्थीकरण दिसून येते. अशावेळी सल्फेट ऑफ पोटॅश ची 3 ग्रॅम / लिटर ची पर्णासंबंधी फवारणी करावी आणि त्यानंतर 2 ते 3 भागामध्ये 20-25 किलो सल्फेट ऑफ पोटॅश /एकर फवारणी करावी.

7. पावसामुळे आणि प्रतिबंधात्मक नियंत्रणासाठी बोर्डेक्स किंवा तांब्याच्या फवारण्या दिल्यास, कृष्णा सीडलेस इत्यादी रंगीत जातींमध्ये पाने लाल होण्याची शक्यता असते. कोणताही विशिष्ट नमुना नसतो. हे तांब्याच्या विषारीपणामुळे असू शकते. अशावेळी तांबे फवारणी करावी.
8. केन परिपक्वता झाल्यानंतर हिरवळीच्या खतासाठी सनहेम्प किंवा धेंचा वाढवा.
9. ढगाळ वातावरणामुळे प्रकाशाची तीव्रता कमी होते, केन परिपक्वतेसाठी प्रकाशाचा प्रवेश सुधारण्यासाठी कॅनोपी व्यवस्थापन महत्वाचे आहे.

छाटणीपूर्व अवस्था - फळ छाटणीचा हंगाम

1. अक्टोबरमध्ये छाटणीचे नियोजन केले असल्यास, हिरवळीच्या खतासाठी सनहेम्प किंवा धेंचा वाढवा.

2. जर पुढील 10-15 दिवसांत खरड छाटणीचे नियोजन केले असेल, तर खरड छाटणीच्या हंगामासाठी पोषक तत्वे आणि पाणी वापराचे वेळापत्रक नियोजन करण्यासाठी माती आणि पाण्याचे परीक्षण करण्याचा सल्ला दिला जातो.

3. ज्या द्राक्षबागांमध्ये सोडीयमची समस्या आहे, तेथे माती एक्सचेंज कॉम्प्लेक्समधून सोडियम काढून टाकण्यासाठी जमिनीत जिप्सम टाकावा. चुनखडीयुक्त जमिनीच्या बाबतीत, सल्फरचा वापर तत्सम कारणासाठी करावा. अर्ज शेणखत/कंपोस्ट इत्यादींसोबत असावा. ते जमिनीत मिसळावे आणि वरच्या बाजूला सोडू नये.

4. जर माती चुनखडीयुक्त असेल तर जमिनीतील वेलींमध्ये 50 किलो/एकर सल्फर टाकावा. कॅल्शियम कार्बोनेटची काळजी घेण्यासाठी त्याची कार्यक्षमता वाढवण्यासाठी गंधक जमिनीत व्यवस्थित मिसळले पाहिजे. शेणखत/ कंपोस्टमध्ये गंधक मिसळल्याने त्याची कार्यक्षमता आणखी सुधारते.

5. चुनखडीयुक्त जमिनीच्या बाबतीत, एसएसपी बेसल डोस म्हणून वापरल्यास, फॉस्फरस स्थिरीकरण टाळण्यासाठी शेणखत/कंपोस्ट इत्यादी मिसळा.

काढी ची वाढ अवस्था

1. सेंद्रिय खतांचा वापर केल्यास, C:N प्रमाण तपासा. नायट्रोजन सोडण्याचे प्रमाण कमी करा, त्यामुळे वाढ वाढण्याची शक्यता आहे. वेलीच्या वाढीवर आधारित नायट्रोजन वापरावर नियंत्रण ठेवा.
2. माती परीक्षण मूल्याच्या आधारे, अंकुर वाढीच्या अवस्थेत या आठवड्यात युरिया @ 15 किलो / एकर दोन विभागांमध्ये वापरा. जर माती चुनखडीयुक्त असेल तर या आठवड्यात युरियाऐवजी अमोनियम सल्फेट @ 30 किलो/एकर तीन स्प्लिटमध्ये टाका. पिकाच्या जोमावर अवलंबून नत्र वापराचे नियमन करा.
3. सॉडिसिटीची समस्या असल्यास, या आठवड्यात 10 किलो सल्फेट ऑफ पोटॅश प्रति एकर 2 स्प्लिटमध्ये टाका.

4. जोपर्यंत पाने पूर्णपणे विकसित होत नाहीत तोपर्यंत कोणत्याही पर्णसंभारासाठी पोषक तत्वांचा वापर करू नका. त्यामुळे फवारणीचा अपव्यय होईल.

भारतीय कृषी संशोधन परिषद-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे
ICAR-National Research Centre for Grapes, Pune

5. पानांच्या सहाय्याने लावावयाच्या पोषक घटकांचे प्रमाण, छतच्या आकारावर अवलंबून असते.

III. कॅनोपी व्यवस्थापन (डॉ.पी.एच.निकुंभे):

हवामानाच्या परिस्थितीनुसार आणि द्राक्षवेलीच्या वाढीच्या टप्प्यांचा विचार करून, या आठवड्यात द्राक्षबाग व्यवस्थापनासाठी खालील सूचना दिल्या जात आहेत.

अ) विकसित द्राक्षबाग:

1. लवकर केन परिपक्वता महत्त्वाची आहे, वेलीचीची शेंडा वाढ व वेलीच्या बगल फूटी कमी करण्यावर प्राधान्य प्राधान्य द्या. यामुळे कॅनोपीमध्ये सूर्यप्रकाश आणि योग्य वायूविनिमय होईल.
2. पोटॅशची मात्रा देणे आणि सिंचनाचे पाणी कमी करणे यामुळे कॅन परिपक्वता लवकर येईल.
3. द्राक्षबागेत कोंबांच्या तळाशी दुधासारखा पांढरा रंग दिसणे हे कॅन परिपक्वतेच्या सुरुवातीचे लक्षण आहे. सिंचन कमी करणे आणि पोटॅशियम स्प्रे देणे यामुळे कॅन परिपक्वता वेगवान होईल.
4. आर्द्र हवामानात जैविक उपचारची फवारणी रोग नियंत्रणासाठी उपयुक्त ठरेल.
5. पानांच्या वायरवर शूट्सचे प्रशिक्षण केल्याने कॅनोपीमध्ये पुरेसे वायुवीजन होते, ज्यामुळे रोगांची शक्यता कमी होते. तसेच कीटकनाशके/बुरशीनाशके फवारताना एकसमान आच्छादन मिळण्यास मदत होते.

6. पोटॅशचा वापर (0:0:50 @ 1.0 ते 1.25 किलो प्रति एकर किंवा 0:52:34 @ 1.00 किलो/एकर किंवा 0:9:46 @ 1.0 किलो/एकर ड्रिपद्वारे) आणि फवारणी @ 3.5 ते 5.0 ग्रॅम/लीटर पाणी केल्याने कांड्यांच्या परिपक्वतेस गती मिळते.
7. अनेक द्राक्ष बागांमध्ये पानांचे पिवळे पडणे आढळते. जास्त पावसानंतर ही स्थिती दिसते. ही मुख्यतः मातीतून खतांचे गळणे (लीचिंग) झाल्यामुळे होते, ज्यामुळे लोह, मॅग्नेशियम आणि पोटॅशची कमतरता निर्माण होते. म्हणून गंधकाचा वापर केल्याने ही समस्या दूर होण्यास मदत होते.
8. फळ छाटणीपूर्वी पानगळ वेळेवर करणे आवश्यक आहे. पानगळीसाठी इथेफॉन @ 2.5 ते 3.0 मिली/लीटर पाणी + 0:52:34 @ 5 ग्रॅम/लीटर पाणी फवारण्याची शिफारस केली जाते.
9. वरील फवारणी करण्यापूर्वी बागेत जैविक घटक जसे की ट्रायकोडर्मा, स्फूडोमोनास, बॅसिलस इत्यादी फवारणे आवश्यक आहे.
10. इथेफॉन फवारणीपूर्वी द्राक्षवेलीला ताण देणे आवश्यक आहे. म्हणून इथेफॉन फवारणीपूर्वी किमान 5-6 दिवस सिंचन बंद ठेवावे.
11. फॉरवर्ड छाटणीपूर्वी 1-2 दिवस डोळा तपासणी करण्याची शिफारस केली जाते. यामुळे छाटणीसाठी योग्य कळीचे स्थान कळण्यास मदत होते.

12. वेगवेगळ्या आकाराच्या 5-6 कांड्यांची निवड करावी. कांड्या तळिपणा राखण्यासाठी आल्या गोणपाटात ठेवाव्यात. यामुळे कांड्यांवरील फलदायी कळ्या ओळखण्यास मदत होते.

ब) नवीन द्राक्ष बाग

1. अलीकडील पावसामुळे नवीन शूट्सची जोमदार वाढ होईल. कॉर्डन विकास विलंबित असल्यास सायटोकायनिन आधारित PGR (6BA @ 10 ppm) फवारल्याने सायटोकायनिन वाढते आणि जिबरेलिनची पातळी कमी होते.
2. फळकळी भेद (Fruit bud differentiation) साध्य करण्यासाठी शूट जोम नियंत्रण अत्यंत महत्वाचे आहे. म्हणून पोटॅश किमान 2.0 ते 2.5 ग्रॅम/लीटर पाणी या प्रमाणात फवारावे.
3. कळी भेदाचा विचार करता 0:52:34 चे 2 ते 3 फवारे @ 2.0 ते 2.5 ग्रॅम/लीटर पाणी देता येतात.
4. कॉर्डन विस्तारामुळे फलदायी कांड्या विकसित होण्यास मदत होते. या टप्प्यावर विद्राव्य खत जसे की 12:61:0 @ 1.25 ते 1.5 किलो/एकर वापरावे. तसेच बेसल डोस म्हणून DAP @ 25 किलो/एकर द्यावे.
5. नवीन शूट्स 5-6 पानांच्या अवस्थेत आल्यानंतर 4-5 पानांवर पिचिंग करावे. त्यानंतर 0:52:34 @ 2.0 ते 2.5 ग्रॅम/लीटर पाणी फवारावे.

भारतीय कृषी संशोधन परिषद राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे
ICAR National Research Centre for Grapes, Pune

क) रूटस्टॉक प्लॉट

1. रूटस्टॉकवर नवीन जातींचे कलमीकरण करण्याचा कालावधी जवळ येत आहे. कोणत्याही जातीच्या आयुष्यकाळाचा विचार करून योग्य जातीची सायन निवडणे अधिक महत्त्वाचे आहे.
2. निर्यात क्षमता लक्षात घेता क्रिमसन सीडलेस आणि रेड ग्लोब सारख्या रंगीत जाती कलमीकरणासाठी निवडता येतात.
3. किशमिश बनवण्यासाठी मंजरी किशमिश या जातीने डॉगरिज रूटस्टॉकवर किशमिश उत्पादन आणि गुणवत्तेच्या बाबतीत चांगली कामगिरी दाखवली आहे.
4. कलमीकरणापूर्वी 10 दिवस रूटस्टॉक तयार करणे आवश्यक आहे. कलमीकरणापूर्वी 3-4 सरळ वाढणारे, जोमदार आणि निरोगी रूटस्टॉक शूट्स राखावेत. जास्त शूट्स असल्यास शूट पातळीकरण करावे. तसेच सरळ आणि जाड शूट (सुमारे 8.0 मिमी) जमिनीपासून 1 फूट उंचीवर मिळविण्यासाठी बाजूचे शूट्स किमान दोन टप्प्यांत काढावेत.
5. कलमीकरणासाठी पूर्णपणे विकसित पिथ असलेला परिपक्व सायन निवडावा. यात पुरेसे साठवलेले अन्नद्रव्य असते. हिरव्या/अपरिपक्व शूटची निवड केल्यास लवकर कळी फुटते आणि नंतर फुटलेली पाने वाळतात.
6. निवडलेला सायन कीड व रोगमुक्त असावा आणि सिद्ध कार्यक्षम, उच्च उत्पादक वेलींवरून घ्यावा.
7. कलमीकरणापूर्वी निवडलेला सायन बाविस्तिन @ 3-4 ग्रॅम/लीटर पाण्यात बुडवावा. यामुळे काड्यावर असलेले जुने रोगजंतू नष्ट होतात.
8. कलमीकरणादरम्यान 30-35°C तापमान आणि 80% पेक्षा जास्त आर्द्रता राखल्यास कॅलस निर्मिती आणि कलम यशस्वी होण्यास मदत होते.

भारतीय कृषी संशोधन परिषद-राष्ट्रीय दाखल संशोधन केंद्र, पुणे
ICAR National Research Centre for Grapes, Pune

IV. रोग व्यवस्थापन (डॉ. सुजॉय साहा):

खरड छाटणी नंतरचे दिवस	रोगांचा धोका			
	केवडा	भुरी	बुरशीजन्यकरपा	इतर
160	कमी	कमी	मध्यम	जिवाणू करपा- जास्त. तांबेरा - कमी

ज्या भागात मुसळधार पाऊस झाला आहे, तेथे बुरशीजन्य करपा रोगाच्या नियंत्रणासाठी थायोफेनेट मिथाइल @१ ग्रॅम/लिटरची फवारणी करावी. बुरशीजन्य रोगाचा प्रादुर्भाव जास्त असल्यास, हेक्साकोनाझोल किंवा डायफेनोकोनाझोलसारखे कोणतेही ट्रायझोल गटातील बुरशीनाशकांचा वापर करता येईल. जिवाणूजन्य करपा रोगाचा प्रादुर्भाव जास्त असू शकतो आणि जिवाणूजन्य करपा आणि बुरशीजन्यकरपा या दोन्हीच्या संसर्गावर नियंत्रण मिळवण्यासाठी कासुगामायसिन + कॉपर ऑक्सीक्लोराईड @०.७५ ग्रॅम/लिटरची तात्काळ फवारणी करावी. या टप्प्यावर कोणत्याही आंतरप्रवाही बुरशीनाशकांची आवश्यकता नाही. अॅम्पेलोमायसेस क्विस्क्वालिस @४-५ ग्रॅम किंवा मिली/लिटरची एक फवारणी केली जाऊ शकते, ज्यामुळे भुरी रोगावर नियंत्रण मिळेल. फळांची छाटणी करण्यापूर्वी ट्रायकोडर्माची ठिबकद्वारे ड्रॅचिंग करावी.

V. कीड आणि त्याचे व्यवस्थापन (डॉ. डी. एस. यादव):

• स्टॅम बोरर (खोडकिडा) म्हणजेच सेलोस्टर्ना स्कॅब्रेटर चे प्रौढ कीटक द्राक्षाच्या बागांमध्ये किंवा बागांजवळील पर्यामध्य रात्रीच्या वेळी दिव्याच्या प्रकाशाकडे आकर्षित झालेले दिसू शकतात. दिवसाच्या वेळी द्राक्षाच्या कोवळ्या फांद्यांच्या सालीवर उपजीविका करताना ते सहजपणे दिसून येतात. या काळात त्यांचे आढळल्यास त्यांना हाताने पकडून सहजपणे नष्ट करता येते. या प्रौढ कीटकांच्या नियंत्रणासाठी कीटकनाशकाची फवारणी करणे आर्थिकदृष्ट्या फायदेशीर ठरत नाही.

• अनुकूल हवामानामुळे पिठ्या ढेकणांचा प्रादुर्भाव दिसून येऊ शकतो. पिठ्या ढेकणांच्या नियंत्रणासाठी व्यापक कीटकनाशकांचा वापर टाळावा. क्लॉरिफ्लिथ्रिअम, मेटारिझिथ्रिअम, ब्युक्लेरिया यांसारख्या जैविक नियंत्रण घटकांची खोडावर आणि वेलीच्या मुख्य फांद्यांवर प्रतिबंधात्मक फवारणी करावी. पिठ्या ढेकणांमुळे फांद्यांची विकृती झाल्यास किंवा काड्यांवर प्रादुर्भाव झाल्यास, अतिरिक्त फांद्यांची वाढ काढून टाकावी आणि इमिडाक्लोप्रिड १७.८ एसएल @ ०.४ मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळून पानांवर फवारणी करावी. ज्या द्राक्षांच्या बागांमध्ये चांगला पाऊस झाला आहे, तेथील ढिली झालेली साल काढण्याची हीच योग्य वेळ आहे.

• थ्रिप्स किंवा अळीचा प्रादुर्भाव झाल्यास, वेलींवरील अतिरिक्त पालापाचोळा (कॅनॉपी) काढून टाकावा. नियंत्रणासाठी फिप्रोनिल ८० WG (०.०६२५ ग्रॅम प्रति लिटर) किंवा इमामेक्टेन बेंझोएट ५ SG (०.२२ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी) यांची फवारणी प्रभावी ठरते. अळीचा प्रादुर्भाव कमी करण्यासाठी पतंगांचे नियंत्रण करणे आवश्यक आहे; यासाठी द्राक्षाच्या बागेबाहेर प्रकाश सापळे (लाईट ट्रॅप्स) बसवता येतील. थ्रिप्सच्या नियंत्रणासाठी

भारतीय कृषी संशोधन परिषद-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे
ICAR National Research Centre for Grapes, Pune

कोळी (माईट) चा प्रादुर्भाव दिसून येऊ शकतो, त्यामुळे बागेचे बारकाईने निरीक्षण करावे. कोळीचा प्रादुर्भाव आढळल्यास, सल्फर ८० WDG (१.५ ते २.० ग्रॅम प्रति लिटर) किंवा अंबामेक्टेन १.९ EC (०.७५ मिली प्रति लिटर पाणी) यांचा वापर प्रभावी ठरतो.

- द्राक्ष बागांमध्ये 'लाल रंगाची खोडकिड' (*Dervishiya cadambae*) खोडाच्या सालीखाली प्रादुर्भाव करू लागली आहे. या किडीच्या पतंगांचे नियंत्रण करण्यासाठी द्राक्ष बागांजवळ प्रकाश सापळे (light traps) लावावेत. खोड आणि कॉर्डन्सवरील सैल झालेली साल काढून टाकावी आणि जुलै ते सप्टेंबर या कालावधीत महिन्यातून किमान एकदा 'मेटारायझियम' (*Metarhizium*) या जैविक घटकाची (३-५ मिली प्रति लिटर पाणी) खोड व कॉर्डन्सवर प्रतिबंधात्मक फवारणी किंवा लेप (wash) द्यावा. जर प्रादुर्भाव दिसून आला, तर सैल झालेली साल काढून टाकावी आणि केवळ बाधित झाडांवर मेटारायझियम (३-५ मिली प्रति लिटर पाणी; १.५-२ लिटर द्रावण प्रति झाड) वापरून खोड व कॉर्डन्सवर विशिष्ट ठिकाणी (spot treatment) लेप किंवा फवारणी करावी.

- नवीन द्राक्षबागांमध्ये 'फ्ली बीटल'चा (flea beetle) प्रादुर्भाव दिसून येऊ शकतो. प्रादुर्भाव तीव्र असल्यास, इमिडाक्लोप्रिड १७.८ एसएल (imidacloprid 17.8 SL) १.५ मिली प्रति रोप या प्रमाणात जमिनीत आळवणी (soil drenching) करावी आणि स्पिनेटोरम ११.७ एससी (spinetoram 11.7 SC) ०.३ मिली प्रति लिटर किंवा फिप्रोनिल ८० डब्ल्यूजी (fipronil 80 WG) ०.०६२५ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी या प्रमाणात फवारणी करावी.

